

Georg Brandes' tale til Holger Drachmann ved Raadhusfesten

Taler

Georg Brandes
Litteraturkritiker og
samfundsdebattør

Dato

10. oktober 1906

Sted

Københavns Rådhus

Omstændigheder

Festtale i anledning af Holger Drachmanns 60-årsdag

Der var en Gang – en ung Mand, hvem det var umuligt at overse. Derfor havde Naturen sørget. Og umuligt at overhøre. Derfor sørgede han selv.

Han var høj af Vækst som Saul og spillede paa Strengelig som David. – Først malte han Billeder af Havet, men holdt op dermed, da han ikke kunde leve af Luften. Saa kastede han Penselen og greb sin Harpe.

Han blev en Digter, der ikke lod sig overflyve – saa kraftig var hans Flugt – en Sanger, der stundom ikke lod sig overtræffe. Saa fyldig var hans Evne, og saa nidkært øvede han sin Kunst. - - -

Der var en Gang en Mand, hvis Ungdom gik hen i Kamp mod Overmagten. Pressen haanede ham, Spidsborgerne fortalte stygge Historier om ham og satte et e istedetfor det første a i hans Navn. I Folketinget betegnede et Medlem ham som en ryggesløs Person, der arbejdede i Døgnlitteraturens Tjeneste; i Landstinget erklærede et andet Medlem ham for en Døgnpoet uden Betydning for Folket eller Historien.

Døgnlitteratur! Døgnpoesi! Saadan summede de politiske Døgnfluer.

Den Gang bar Holger Drachmann den spanske Kappe. Nu bærer han Slængkappe og kaster dens Folder, som han vil.

Denne samme Mand har nemlig gjort lyst iblandt sine Avindsmænd, gjort lyst i vor Poesi, overhovedet gjort lyst.

Og i Aften hyldes han som Danmarks nationale Digter, hyldes her paa Raadhuset, som Petrarca 565 Aar tidligere kransedes paa Capitolium.

laften oplever han, hvad man i det gamle Rom kaldte en Triumf. De Overvundne føres bagbundne efter ham under Folkets Jubelskrig. Og en skønsom, men ikke overstadig Regering har udnævnt ham til Kommandør – af anden Grad.

Paa Triumfens Dag sang de gamle Soldater, Veteranerne, der havde været med i Gallien, i Germanien, i Afrika, bag Sejrherrens Vogn djærve Spottesange over ham, forat han ikke skulde hovmodes af sin Lykke. De Prøver, vi kender, er Drøjheden selv.

Hos os behøver ingen Spot at minde en Triumfator om hans Svagheder paa hans Højtidsdag. Han hører Spotten Aaret rundt, og Oldtidens grove Smædeviser har ikke hjemme ved vore Fester.

Kun et Saltkorn tager Veteranen paa sin Tunge, naar han hilser Triumfatoren, at hans Tale ikke skal have almindelige Festtalers Ferskhed og Flovhed.

Og med et Korn Salt maa hans Tale forstaas.

Oldtidens mytiske Sanger spillede efter Sagnet saa smukt paa den syvstrengede Lyre, at han lidt efter lidt bevægede levende Væsner af alle Livskrese. Saaledes Drachmann.

Først sang han det stormende Frisind, det hellige Oprør, Folkenes Broderskab – Havet endnu kun som Allegori, som Sindbilled paa Magten til at overskylle og nedhvirvle Uniformer, Ornater og Kokarder – nogle Studenter og unge Kunstnere lagde deres Bog eller deres Pensel og

begyndte at lytte.

Han forherligede den arbejdsomme og tænksomme Menigmand, talte de Smaas Sag overfor de Store – Haandværkeren lagde sin Høvl eller sin Murske og begyndte at blive opmærksom.

Saa sang han Havet, det virkelige Hav, der slynger sig om vore Øer og skyller mod vore Kyster, sang det med alle dets Farver og Belysninger, i Storm og Stille, i Sol og Regn og i de lyse Nætter, sang rigt og rent om Havets Liv og Redningsarbejdet paa Havet – og han blev Sømænds og Fiskeres Mand; de lagde deres Garn og hørte i en Fristund paa ham.

Han sang saa Landet, det danske Land, dets Strand og Skove, dets Lys og Luft, dets Maj og dets September – og Bonden agtede paa ham, Folkehøjskolen aabnede sine Døre for hans Prosa og hans Vers.

Og Byen sang han, Viddets By og Vrøvlets, Kaféernes og Teatrenes By, Politikens og Literaturens og Bladenes By med dens Sviren og Sværmen, dens Kaos og dens Orden
– hvor han daarligt hørte hjemme. "Spørg Sangfuglen, om den blev konfirmeret, sat i Vejviser og paa Mandtalslister!" – Men hans Skikkelse blev kendt i Byen, han fik Indpas i dens Teatre, dens Familier, og blev dyrket af dens Ungdom.

Først og sidst sang han Kvinden, den elskende, den sørgende, Pigebarnet og Moderen, deres Saga – og Kvinderne, de ældre lagde deres Haandarbejd, de yngre lod deres Hjul staa og hørte ham og bevarede hans Navn.

Efterhaanden samlede han ved sit Spil og sin Stemme dem alle om sig, Bønder og Arbejdere, Studenter og Kunstnere, Sømænd og Handelsmænd, Landbo og Bybo, Krigsmænd og Kvinder, alt Folket.

Han sang Danmarks Pris, det bølgende Lands, som han havde sunget det bølgende Havs.

Han var i Slægt med begge. Thi ikke fæstnet i

Karakterform, men bølgende var hans Sjæleliv,
stigende, vigende, stigende, vigende; altid stigende
igen.

Fluctuat, nec mergitur er Fyndsproget om Skibet paa Byen Paris's gamle
Vaabenskjold: Det gynger, men det gaar ikke tilbunds. Det Fyndprog er ogsaa
Holger Drachmanns.

Han talte en Gang paa sin elskværdige Maade til mig om sig selv. Han sagde en
Majdag for 27 Aar siden:

Der er Dyr af ædel Race, Jagthunde f. Eks., der
tidligt og afgjort har Instinktet udviklet, vedbliver
at følge Sporet, forfølger og indhenter Vildtet uden
at lade sig friste eller forlokke, uden at trættes.

Og der er Dyr af samme Race og ikke mindre godt
Blod, som har faaet en underlig Springdjævel i
Kroppen. Deres aandelige Udvikling holder ikke Skridt med Legemets. Deres
Hvalpetid er lang. De har hurtigt Færten. Man sætter dem "paa Foden" af et
Stykke Vildt, og de sporer godt. Men saa kommer Hvalpen op i dem, [...] : det
Uudviklede, Stemningen. De løber efter en Spurv; de "staar" for et Pindsvin;
de lokkes af et Kødben. Jagtherren skælder ud, Hunden skammer sig og løber
sin Vej af Trods.

Hektor synes fløjten, men Rektor kommer tilbage.

Du, Holger Drachman, har altid haft din egen malende Stil, ikke mindst naar
du talte om dig selv, og det vilde være Synd her at yppe Kiv og modsige dig, naar
du har Ret.

Stemningen var det letfodede Dyrs Herre. Den har
været Holger Drachmanns, saalænge til han selv blev Stemningens Herre –
stærke og smukke Stemningers Herre, ikke Uhyggens som Ibsen eller Angestens
som Maeterlinck, men de befriende og berigende Stemningers Herre og Mester.

Den gamle Søgud og Vindgud Æolus, der lærte Folk

Sejlads og gav dem Medbør, var Vindenes Konge,
havde dem i sine Sække og slap dem løs. Saadan er
Drachmann Stemningernes Konge og kan slippe dem løs efter Tykke. Vindens
Sus, Havets Rullen, Vaarens Duft er i hans Poesier, og alle Fuglerøster klinger i
dem, de, der stiger fra Haabets Lærker, som de, der toner fra Kærlighedens
Nattergale.

Du talte hin Majdag om Stemningen som om det
Hvalpeagtige, der kom op i Jagthunden, og tænkte paa den lange Dreng, der nu
og da rører sig i Manden. Den lange Dreng eller pænere udtrykt: den ranke
Yngling sidder i dig endnu, som Statuen sidder i Blokken. Det hvide Haar og de
60 Aar – det er kun Maske og Paryk.

Intet Under, at Holger Drachmann er almenyndet. Han kender personligt
noget nær hvert Menneske i det ganske Land, og han er Dus med 5/6 af dem,
han kender.

Hvad mangler han i at være Holger Danske? Ikke
Fornavnet, ikke Skægget, ikke den aabne Pande, med hvilken han kæmper for,
hvad han for Alvor tror. Som hans Læsere véd, kæmper han ikke med moderne
Vaaben, har altid et Sværd eller en Kaarde ved Siden. Ogsaa Holger Danske foer
viden om. Heller ikke Holger Danske var egenlig Dramatiker; men en udpræget
lyrisk Natur.

Ogsaa om ham dannede der sig en Myte. Der gives en mytisk Drachmann ved
Siden af den
virkelige. Holger Drachmann er i Myten snart Landsknægt, snart Søgut, snart
farende Svend, snart Vingehest-Rytter.

Hans Attributer er først en Slire, saa en Lire. Undertiden kommer de hinanden
en Smule i Vejen. I Digtet *Valkyrie-Ridt* svinger han sig i Sadlen med sit Hjertes
Dame paa Sadelknappen. Hans Hjerte er fuldt og hans Hænder er ubegribeligt
fulde:

Jeg fører flinkt min Slire,

vi hugger ind – og alt imens

jeg spiller paa min Lire.

Hvordan? Det er Geniets Hemmelighed.

Hans tredje Attribut er Glasset. I Drachmann-Myten drikker Helten uvægerligt Bourgogne i Kroen eller Rhinskvin i Varietéen, klinker med Landets Mænd, kysser dets Kvinder og gifter sig af og til med en af dem.

Myten véd Intet om den haardnakkede, aldrig rastende Kunstnerflid, uden hvilken Drachmanns Livsværk var umuligt.

Men Myten er bygget over dette, der skarpt adskiller Holger Drachmann fra det foregaaende Tidsrums store Digtere og Kunstnere i Danmark. Han har ikke været bosat i Livet. Af de ældre var selv Holberg Baron, Oehlenschläger, Thorvaldsen, Andersen og Hauch var Konferensraader. Han er Holger Drachmann ti! Danmark, randen af Stammens Rod.

Man bruger uvilkaarligt gamle Betegnelser om ham, kalder ham ikke en Digter, mindre en Forfatter, men en Skjald.

Som saadan hører han Norden, ogsaa Udlandet, til, men Danmark mest.

Her, hvor vi iaften samles, laa de gamle Volde, der snevrede Byen ind. Holger Drachmann er en af dem, der har sprængt Byens Volde, ført Luften fra det frie Hav ind i den og drevet Beboerne ud i Skoven, ud til Havet og om Bord.

Kjøbenhavn findes (som berørt) i hans Digtning, men Fiskerlejerne og Forstæderne lever fuldere i den end Byen selv. Rungsted aander i hans Sømandshistorier, Nørrebro i et Digt som Misericordia, Vesterbro og Frederiksberg i Forskrevet.

Ogsaa i Oehlenschlägers Digtning er der et Frederiksberg; men det er mere det kongelige Frederiksberg, Slottet og Haven. I Drachmanns lever det folkelige Frederiksberg, Alléernes og Te-husenes, med Roskilde Landevejs Poesi, Stadens Vesten, som Edithskikkelsen besjæler.

Man kan dog ikke stedfæste Holger Drachmann. Han er hjemme, hvor han slaar sig ned. Omegnen af Hamborg er skildret i Digtet *Spadseretur*, som er et Vidunder af Ynde, og den skotske Kyst i et Digt om Robert Barns, hvis Rytters Skønhed selv en Mester i Rytmik som Robert Burns ingensinde har naaet. Og hvem har glemt de høje Palmers svage Susen i Sakuntala eller den vuggende Lyd af Venezia's Vand i Snehvide!

Der var mange paa Rendebanen, som begyndte Løbet samtidigt med dig. Naar der startes, véd endnu ingen, hvem der vil falde undervejs, og hvem der vil vinde Kransen. Af din Ungdoms Kamerater er mange forsvundne, mange af de uberømte og enkelte navnkundige, som J. P. Jacobsen og Sophus Schandorph, hvem vi iaften mindes. Deres Skygger er her tilstede.

Du sejrede i det lange Løb, og idag trykker en hel By, et helt Folk, Kransen om din Isse.

Festen her idag er en Hyldest til Poesien, den rene Poesi, bragt af Befolkningen i en Havnestad, Handelsstad, Hovedstad, Residensstad, Industristad, Universitetsstad. Mange har iaften lagt Tanken paa deres Særinteresser til Side for at rette Tanken paa et Gode, der er rent ideelt.

At du for denne Befolkning er bleven Poesiens Repræsentant, det beror paa det Brede og Folkelige i dit Væsen, som er i Slægt med den Folketro, de Folkesagn og Folkeviser, du har fornyet. Det beror paa det Frihedselskende i din Natur, som har vundet dig Menigmand. Det beror paa det Ømme, Varsomme, Nænsomme i dit Væsen, der har gjort dig til Kvindernes Digter. Og det beror paa din Kunst, din Evne til at faa Sproget lil at male, din fortryllende Evne til at faa et malende Sprog til at synge under dine Hænder – den Evne vandt dig de Kunstelskende her i Landet, og hvem nævner deres Tal!

Et Syn fra din Ungdom er gaaet i Opfyldelse i ændret Form:

Højt paa vor Himmel har nu Daggryets Gud med gylden Finger tegnet ikke sit

Navn, men dit.

Kilde

Brandes, G. (1920). Taler. København og Kristiania: Nordisk Forlag. 136-141.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Festtale

Relateret

Georg Brandes' tale i Hansted Skov
13. juni 1886

Georg Brandes' indledende forelæsning om Hovedstrømninger
3. november 1871

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/georg-brandes-tale-ved-fest-for-holger-drachmann-1906>